

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка

Укладачі:

Василь Ковальчук, Наталія Ткаченко

Наскрізна програма практичної підготовки
здобувачів вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня
освітньо-наукової програми
«Теорія і методика професійної освіти»
спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями)

Глухів – 2023

*Рекомендовано до друку та розповсюдження вченою радою Глухівського національного педагогічного університету ім. О. Довженка
(протокол № 4 від 6 грудня 2023 року)*

Рецензенти:

Горбатюк Роман – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри машинознавства та транспорту Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка;

Курок Віра – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, завідувач кафедри технологічної і професійної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.

Укладачі:

Ковальчук Василь - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри професійної освіти та технологій сільськогосподарського виробництва Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка;

Ткаченко Наталія – доктор педагогічних наук, доцент, проректор з наукової роботи та міжнародних зв'язків Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.

Н 31 Наскрізна програма практичної підготовки здобувачів вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня освітньо-наукової програми «Теорія і методика професійної освіти» спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями) / укладачі: Ковальчук Василь, Ткаченко Наталія. Глухів. 2023. 50 с.

У посібнику репрезентовано наскрізну програму практичної підготовки здобувачів вищої освіти ОС «Доктор філософії» за ОНП «Теорія і методика професійної освіти» спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями), висвітлено зміст та організаційно-методичні засади практик «Педагогічна практика у ЗВО» та «Науково-педагогічна практика», надано зразки звітної документації.

Посібник призначено для здобувачів освіти третього освітньо-наукового рівня освітньо-наукової програми «Теорія і методика професійної освіти» спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями), а також науково-педагогічних працівників закладів вищої та фахової передвищої освіти.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	3
1. ВИДИ ПРАКТИК ТА ЇХ ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА	4
2. ОРГАНІЗАЦІЯ І ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИК	8
2.1. «Педагогічна практика у ЗВО».....	8
Мета практики	8
Завдання практики	8
Вимоги до рівня підготовленості здобувачів вищої освіти	9
Компетентності та програмні результати навчання	9
База практики	12
Зміст практики.....	13
Організаційні основи практики	14
Керівництво практикою	15
Підсумки практики	15
2.2. «Науково-педагогічна практика»	17
Мета практики	17
Завдання практики	18
Вимоги до рівня підготовки здобувачів вищої освіти третього рівня	19
Компетентності та програмні результати навчання	19
База практики	22
Зміст практики.....	23
Організаційні основи практики	24
Керівництво практикою	26
Підсумки практики	27
3. СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ	29
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	31
ДОДАТКИ.....	34

ПЕРЕДМОВА

Наскрізна програма практичної підготовки здобувачів вищої освіти – це основний нормативний та навчально-методичний документ, що визначає концептуальні засади практичної підготовки фахівця відповідно до освітньо-наукової програми та навчального плану підготовки здобувачів вищої освіти та регламентує послідовність, тривалість різних видів практик, визначає мету, завдання та місце кожного виду практик у структурно-логічній схемі підготовки фахівця, визначає перелік компетентностей (інтегральних, загальних, фахових), що формуються наскрізною системою практик у професійній підготовці майбутнього фахівця.

На основі наскрізної програми розробляються робочі програми всіх видів практик, в яких відображається конкретний зміст кожної з них, послідовність та організаційно-методичні форми її проведення, розподіл часу на різні види роботи, засоби і форми поточного та підсумкового контролю, зазначаються компетентності, програмні результати, критерії та механізми оцінювання практикантів, перелік звітної документації, вимоги до захисту результатів практики, які практично формуються та закріплюються певним видом практики.

Робочі програми практик розробляються кафедрою, погоджуються з базами практик, обговорюються зі стейкхолдерами, за необхідності, з кафедрами, що беруть участь у реалізації практичної підготовки здобувачів освіти на різних етапах, із подальшим обговоренням та затвердженням на засіданні кафедри, вченій раді факультету (ННІ). Після схвалення вченою радою факультету (ННІ) робочу програму практики затверджує перший проректор університету. Затвердження / перезатвердження робочої програми практики здійснюється до початку навчального семестру, у якому вона відбувається.

Наскрізна програма практичної підготовки здобувачів вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня освітньо-наукової програми «Теорія і методика професійної освіти» спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями) розроблена з урахуванням Законів України «Про освіту» (2017), «Про вищу освіту» (2014), Постанови Кабінету Міністрів України від 23.03.2016 № 261 «Про затвердження порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах)» (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 19 травня 2023 р. № 502); Положення про підготовку здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук в аспірантурі (поза

аспірантурою) та докторантурі Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка; Положення про організацію, проведення практичної підготовки здобувачів освіти в Глухівському національному педагогічному університеті імені Олександра Довженка, а також відповідно до ОНП «Теорія і методика професійної освіти» та навчального плану спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями) ОС «Доктор філософії».

Мета та завдання наскрізної програми практичної підготовки полягає в узагальненні та структуруванні всіх етапів практичної підготовки майбутніх докторів філософії, які навчаються за ОНП «Теорія і методика професійної освіти» та навчального плану спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями).

Структуру наскрізної програми практичної підготовки здобувачів вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня освітньо-наукової програми «Теорія і методика професійної освіти» спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями) складають програми 2 етапів практичної підготовки, зокрема: педагогічної практики в закладах вищої освіти та науково-педагогічної практики.

1. ВИДИ ПРАКТИК ТА ЇХ ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА

Забезпечення високоякісної професійної підготовки науково-педагогічних кадрів у сучасних умовах можливе за умови синтезу теоретичної та практичної складових, що є підґрунтям становлення особистості фахівця – майбутнього викладача закладу вищої, фахової передвищої та професійної (професійно-технічної) освіти. Особлива роль у цьому контексті належить практичній підготовці.

Завданням практичної підготовки майбутніх докторів філософії зі спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями) є ознайомлення здобувачів вищої освіти зі специфікою майбутнього фаху, набуття первинних професійних умінь і навичок, формування в них загальних та фахових компетентностей.

Освітньо-науковою програмою «Теорія і методика професійної освіти» підготовки докторів філософії за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями) передбачено проходження здобувачами освіти двох видів практичної підготовки: педагогічна практика у ЗВО та науково-педагогічна практика.

Види практик
для здобувачів освіти ОП «Доктор філософії»,
які навчаються за ОНП «Теорія і методика професійної освіти»
спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями)

№	Назва практики	Термін проходження	Загальний обсяг	Тривалість практики		Відповідальні
				денна	заочна	
1.	Педагогічна практика у ЗВО	III семестр	4 кредити (120 год)	4 тижні	2 тижні	Загальне керівництво – завідувач випускової кафедри; безпосереднє керівництво – науковий керівник аспіранта
2.	Науково-педагогічна практика	IV семестр	5 кредитів (150 год)	5 тижнів	2,5 тижні	

«Педагогічна практика у ЗВО» є обов'язковим компонентом освітньо-наукової програми «Теорія і методика професійної освіти» для здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями) і має на меті ознайомлення здобувачів освіти з особливостями роботи викладача вишу, закріплення та поглиблення теоретичних знань, набутих в освітньому процесі, шляхом залучення до самостійної творчої педагогічної діяльності, формування у них системи педагогічних умінь та навичок здійснення продуктивної професійної діяльності в освітньому середовищі ЗВО.

Педагогічна практика у ЗВО спрямована на оволодіння здобувачами освіти сучасними методами, формами та засобами навчання у вищій школі; формування умінь проектувати навчально-методичні комплекси дисциплін відповідно до профілю підготовки; виховання потреби систематично оновлювати свої знання та творчо їх застосовувати в практичній діяльності; сприяння формуванню професійно значущих якостей науково-педагогічних працівників, набуття ними універсальних навичок дослідника.

У системі професійної підготовки здобувачів вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня педагогічна практика у ЗВО виконує такі **функції**:

– *адаптаційну* (проявляється в тому, що аспірант пристосовується до режиму роботи викладача, починає орієнтуватися в системі відносин,

цінностей, традицій закладу; усвідомлює всі тонкощі організації освітнього процесу);

- *дидактичну* (передбачає перевірку теоретичних знань на практиці; формування основних педагогічних умінь і навичок, розвиток педагогічної свідомості, що в площині ідеальних уявлень переходять у систему реальних установок та поглядів здобувача);

- *розвиваючу* (полягає в тому, що під час практики розвиваються педагогічні здібності аспірантів, формуються компенсаторні вміння; відбувається розвиток в особистісному, професійному, науково-дослідницькому аспектах);

- *діагностично-прогностичну* (під час практики аспірант може оцінити свій емоційний стан у процесі комунікативної взаємодії зі здобувачами освіти, колегами, викладачами; реальні умови педагогічної діяльності сприяють формуванню професійних якостей майбутнього фахівця);

- *рефлексивну* (практика передбачає запуск рефлексивних процесів, будь-яке ускладнення, зупинка діяльності сприяє аналізу й пошуку шляху подолання труднощів як можливість продовження дії в розвиненій, удосконаленій формі; формуються три вихідні складові структури рефлексії: дослідницька (відповідає за реконструкцію ситуації), критична (виявляє причину ускладнення), нормована (генерує рішення, створює новий спосіб діяльності).

Об'єктом педагогічної практики у ЗВО є науково-дослідницька та викладацька діяльність у закладі вищої освіти, в межах підготовки фахівців за спеціальностями, що відповідають напряму підготовки аспіранта і пов'язані з тематикою його дисертації.

Предметом педагогічної практики у ЗВО є закономірності, технології, методи, прийоми та засоби організації освітнього процесу в межах окремої обов'язкової освітньої компоненти (фахової дисципліни) навчального плану з циклу загальної, професійної підготовки або вибіркової освітньої компоненти з циклу професійної підготовки фахівців за спеціальностями, що відповідають напряму підготовки аспіранта, а також позанавчальна на науково-дослідницька робота.

«Науково-педагогічна практика» також є обов'язковим компонентом освітньо-наукової програми для здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями) і має на меті закріплення та поглиблення теоретичних знань, набутих в освітньому процесі шляхом залучення здобувачів освіти до самостійної творчої педагогічної діяльності, формування у них системи педагогічних умінь та навичок

здійснення продуктивної професійної діяльності в освітньому середовищі ЗВО чи закладу фахової передвищої, професійної (професійно-технічної) освіти; оволодіння сучасними методами, формами та засобами навчання; проектування навчально-методичних комплексів дисциплін відповідно до профілю підготовки; виховання потреби систематично оновлювати свої знання та творчо їх застосовувати в практичній діяльності; сприяння формуванню професійно значущих якостей майбутніх педагогічних та науково-педагогічних працівників; набуття досвіду самостійної науково-дослідної роботи з актуальної наукової проблеми; набуття навичок креативного підходу до розв'язання науково-педагогічних та дослідницьких завдань; розвитку комунікативних здібностей, а також педагогічного мислення.

Ця практика є одним із найбільш складних і багатоаспектних видів навчальної роботи аспірантів, оскільки їх діяльність у період практики є аналогом професійної діяльності викладача, реальною основою для інтеграції спеціальних, соціальних і психолого-педагогічних знань. Вона покликана здійснити стимулювання внутрішнього потенціалу особистості й забезпечити основу для формування власного стилю педагогічної діяльності майбутнього фахівця.

Об'єктом науково-педагогічної практики аспірантів є науково-дослідницька та викладацька діяльність у закладі вищої чи фахової передвищої освіти, що передбачає підготовку фахівців за спеціальностями, що відповідають напряму підготовки аспіранта і пов'язані з тематикою його дисертації.

Предметом науково-педагогічної практики виступають закономірності, технології, методи, прийоми та засоби професійної діяльності в межах професійно орієнтованих дисциплін навчального плану підготовки фахівців за спеціальностями, що відповідають напряму підготовки аспіранта і пов'язані з тематикою його дисертації, а також позанавчальна на науково-дослідницька робота.

Конкретний зміст і завдання кожної з практик, організаційно-методичні засади та засоби і форми підсумкового контролю конкретизуються в програмах практичної підготовки.

2. ОРГАНІЗАЦІЯ І ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИК

2.1. «Педагогічна практика у ЗВО»

Педагогічна практика у ЗВО є важливою складовою підготовки науково-педагогічних кадрів на третьому освітньо-науковому рівні, що передбачає формування у аспірантів професійних умінь і навичок у процесі ознайомлення з навчальною, методичною, науковою та організаційною діяльністю викладача ЗВО, набуття досвіду професійної діяльності.

Мета практики

Метою педагогічної практики у ЗВО є набуття здобувачами освіти професійних навичок та вмінь здійснення самостійної науково-педагогічної діяльності у конкретних умовах закладу вищої освіти.

Завдання практики

У ході педагогічної практики вирішуються такі **завдання**:

1. Систематизація, розширення і закріплення професійних знань, формування здатності систематично поновлювати свої знання та творчо застосовувати їх у практичній діяльності.

2. Розвиток професійних умінь педагогічної діяльності викладача, формування педагогічно-важливих якостей, індивідуального стилю педагогічної діяльності, здатності до безперервного саморозвитку та самовдосконалення, побудови кар'єри, командної взаємодії.

3. Формування умінь планувати та організовувати навчально-методичну роботу викладача (у межах окремого заняття, теми, курсу); використовувати різноманітні педагогічні методи і прийоми; здібності до методичної рефлексії.

4. Оволодіння практичними навичками науково-методичного забезпечення освітнього процесу в закладі вищої освіти.

5. Стимулювання інтересу до педагогічної професійної діяльності.

6. Формування здатності до пошуку і впровадження прогресивних ідей, практик у професійній та науковій діяльності.

7. Формування здатності самостійно проводити наукові дослідження, ухвалювати рішення, формулювати власні авторські висновки, пропозиції та рекомендації, впроваджувати результати в освітній процес

8. Формування здатності виконувати належні, оригінальні і придатні для опублікування дослідження в галузі теорії і методики професійної освіти та апробувати їх під час наукових заходів різного рівня.

Вимоги до рівня підготовленості здобувачів вищої освіти

Для успішного проходження педагогічної практики у ЗВО аспіранту необхідно володіти:

- знаннями, вміннями і навичками, отриманими при вивченні освітніх компонентів універсальної складової ОНП «Теорія і методика професійної освіти» зі спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями);
- знаннями форм організації освітнього процесу в ЗВО;
- методикою підготовки й проведення різноманітних видів навчальних занять відповідно до профілю підготовки;
- способами структурування і викладення навчального матеріалу, засобами активізації навчальної діяльності;
- навичками структурування наукового знання і педагогічно грамотного конструювання його в навчальний матеріал;
- основами педагогічного проектування навчально-методичних комплексів дисциплін відповідно до профілю підготовки;
- навичками систематизації навчальних і виховних завдань;
- уміннями обґрунтування вибору інноваційних освітніх технологій та їх апробації в освітньому процесі;
- навичками діагностування, контролю й оцінки ефективності навчальної діяльності здобувачів освіти;
- методикою аналізу навчальних занять;
- знаннями сучасних науково-дослідницьких і освітніх технологій;
- навичками професійно-особистісної самоосвіти й самовдосконалення;

Компетентності та програмні результати навчання

За час проходження практики аспіранти мають набути таких **компетентностей та результатів навчання:**

Інтегральна

Здатність розв'язувати комплексні професійні завдання і проблеми в сфері фахової передвищої, професійної (професійно-технічної) та вищої освіти, що передбачає дослідницьку та інноваційну діяльність, глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та/або професійної практики.

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК 3. Здатність спілкуватися українською мовою як державною усно й письмово; конструктивно й неупереджено аналізувати філологічні проблеми на засадах академічної доброчесності та етики наукової співпраці, демонструвати культуру наукового мовлення під час проведення, презентації

та обговорення результатів наукового дослідження.

ЗК 4. Здатність працювати в міжнародному контексті. Володіння іноземною мовою (англійською) в обсязі, достатньому для представлення й обговорення результатів своєї наукової роботи в усній та письмовій формі, повного розуміння іншомовних наукових текстів відповідно до спеціальності.

ЗК 5. Здатність використовувати цифрові технології в професійній і науковій діяльності.

ЗК 6. Здатність до професійно-педагогічної комунікації, налагодження й підтримки контактів з учасниками наукового дискурсу, до вільного обговорення професійних, комунікативних проблем в усному та писемному форматах наукового мовлення.

ЗК 7. Здатність до проведення самостійних досліджень на сучасному рівні.

ЗК 9. Здатність діяти на основі етичних міркувань, дотримуватися наукової доброчесності в професійній та науково-дослідницькій діяльності.

ЗК 10. Здатність генерувати нові ідеї (креативність), виявляти ініціативу (лідерство) та підприємливість, ефективно діяти в команді.

Фахові компетентності (ФК)

ФК 2. Здатність спілкуватися, аргументовано проводити наукові дискусії в галузі професійної освітньо-наукової діяльності; на високому рівні презентувати дослідницьку роботу науковій спільноті.

ФК 3. Здатність вільно послуговуватися нормами наукової мови в діяльності дослідника-науковця та освітянина, розвивати й удосконалювати чуття мови в собі та інших учасників наукового, освітнього дискурсів.

ФК 5. Здатність проводити комплексні дослідження в галузі теорії і методики професійної освіти, планувати та управляти часом підготовки дисертаційного дослідження.

ФК 6. Здатність до застосування комплексного підходу у виявленні, формулюванні та розв'язанні завдань та проблем з теорії і методики професійної освіти.

ФК 7. Здатність розробляти програми науково-педагогічних досліджень згідно з методологічними підходами; визначати науково-педагогічну проблему, формулювати гіпотезу, мету й завдання наукового пошуку, визначати структуру дисертаційної роботи та рубрикацію її змістовного наповнення.

ФК 8. Здатність виконувати аналіз наукового доробку в галузі теорії і методики професійної освіти, виявляти прогресивні ідеї зарубіжного досвіду

функціонування професійної освіти та впроваджувати здобуті результати у вітчизняну систему освіти.

ФК 10. Здатність самостійно розробляти та запроваджувати методологію педагогіки, що базується на результатах наукових досліджень, міжнародних стандартах та рекомендаціях.

ФК 12. Здатність розуміти сутність освітнього процесу в закладах вищої, фахової передвищої та професійної (професійно-технічної) освіти.

ФК 15. Здатність застосовувати знання основ педагогічної діяльності, дидактики, традиційні та інноваційні форми навчання і викладання, педагогічні технології в освітній діяльності.

ФК 16. Здатність удосконалювати чинні та розробляти й реалізовувати нові навчальні програми; здійснювати керівництво науково-дослідницькою діяльністю здобувачів освіти закладів вищої, фахової передвищої та професійної (професійно-технічної) освіти.

ФК 17. Здатність до особистої відповідальності та ініціативи в складних і нестандартних ситуаціях професійної діяльності.

ФК 18. Здатність до професійного розвитку, самоорганізації, самовдосконалення, проектування кар'єри.

Програмні результати:

Уміння:

ПРН 18. Організовувати теоретичне та експериментальне дослідження в галузі професійної освіти, визначати завдання дослідницького пошуку та ефективно планувати час для отримання необхідних результатів; проектувати, конструювати, організовувати й аналізувати власну дослідницько-пошукову діяльність.

ПРН 23. Демонструвати сучасну базу знань з проблем вищої, фахової передвищої та професійної (професійно-технічної) освіти, створювати власну базу навчальної інформації.

ПРН 24. Самостійно планувати й організовувати власну професійну діяльність та діяльність здобувачів освіти на основі інноваційного і творчого підходів з урахуванням психологічних особливостей особистості.

ПРН 25. Визначати рівень особистісного й професійного розвитку, формувати програми самовдосконалення й саморозвитку, виявляти здатність до самоорганізації професійної діяльності.

ПРН 26. Організовувати творчу діяльність, роботу над науковими статтями та доповідями; виконувати належні, оригінальні і придатні для опублікування дослідження в галузі теорії і методики професійної освіти.

ПРН. 27. Виявляти та впроваджувати ідеї передового зарубіжного досвіду у вітчизняну педагогічну практику.

Комунікація

ПРН 30. Брати участь у Всеукраїнських та міжнародних наукових заходах із презентацією результатів власних наукових досліджень.

Відповідальність і автономія

ПРН 33. Здатність самостійно проводити наукові дослідження, ухвалювати рішення, формулювати власні авторські висновки, пропозиції та рекомендації

ПРН 34. Здатність проявляти авторитетність, інноваційність, високий ступінь самостійності

ПРН 35. Здатність дотримуватися принципів академічної та професійної доброчесності.

ПРН 36. Здатність до підготовки наукових праць та апробації їх під час наукових заходів різного рівня й в освітньому процесі.

ПРН 37. Здатність до впровадження результатів дослідження у виробництво та освітній процес

ПРН 38. Здатність до пошуку і впровадження прогресивних ідей, практик у професійній та науковій діяльності.

ПРН 39. Здатність до безперервного саморозвитку та самовдосконалення, побудови кар'єри, командної взаємодії.

База практики

Місцями проходження практики можуть слугувати:

– Глухівський НПУ ім. О. Довженка (кафедра, яка забезпечує викладання дисциплін, що відповідають профілю підготовки аспіранта та є близькими за напрямом його дослідження);

– місце роботи аспіранта, якщо посада, яку він займає, відноситься до категорії професорсько-викладацького складу, або за умови наявності Договору між Університетом та роботодавцем аспіранта про проходження педагогічної практики;

– інший заклад вищої освіти, який є партнером Університету з освітньо-наукової діяльності, або за умови наявності Договору між Університетом та закладом (установою) про проходження педагогічної практики аспірантами чи Договору про участь у програмах мобільності.

Зміст практики

ОК «Педагогічна практика у ЗВО» передбачено види діяльності, які представлені такими змістовими модулями:

Змістовий модуль 1 «Навчальна робота»

– проведення різних видів навчальних занять з дисциплін відповідно до напряму дисертаційного дослідження аспіранта, з яких:

- ✓ для денної форми – 3 – лекційні; 3 – практичні або лабораторні;
- ✓ для заочної форми – 2 – лекційні; 2 – практичні або лабораторні.

Змістовий модуль 2 «Методична робота»

– відвідування занять наукового керівника чи викладача кафедри та розгорнутий аналіз 1 лекційного та 1 практичного/лабораторного заняття;

– розроблення методичного супроводу для проведення навчальних занять з дисципліни за вибором аспіранта відповідно до напряму дослідження (презентації, схеми, ментальні карти, роздаткові матеріали тощо);

– розроблення комплексу тестових завдань для оцінювання якості засвоєного навчального матеріалу з теми за вибором аспіранта в межах дисципліни, що викладається;

– розроблення проєкту індивідуального плану викладача за всіма передбаченими розділами на період практики;

Змістовий модуль 3 «Науково-дослідна робота»

– розроблення інструментарію та проведення констатувальних досліджень відповідно до теми дисертації аспіранта з подальшим їх обробленням (конкретний обсяг завдання та його зміст визначається науковим керівником);

– підготовка наукової статті відповідно до теми наукового дослідження;

– оприлюднення наукових результатів на науковій конференції (виступ з доповіддю).

Змістовий модуль 4 «Організаційна робота»

– проведення тренінгових занять будь-якого виду (для денної форми – 2, для заочної – 1) за вибором аспіранта відповідно до напряму дослідження;

– участь у засіданнях кафедри, методичних семінарах тощо.

Терміни проходження практики та її зміст зазначаються в індивідуальному навчальному плані аспіранта та затверджуються науковим керівником.

Організаційні основи практики

Перший етап педагогічної практики у ЗВО охоплює такі завдання:

- 1) Участь в настановчій конференції з організації практики. Співбесіда з науковим керівником щодо уточнення завдань і змісту практики.
- 2) Ознайомлення з порядком реалізації основних положень, вимог і документів, що регламентують діяльність Університету; кафедри; професорсько-викладацького складу. Ознайомлення з порядком організації планування, ведення та забезпечення освітнього процесу в Університеті.
- 3) Ознайомлення з основами організації навчально-методичної роботи.
- 4) Аналіз навчальних планів спеціальності, що відповідає напряму дослідження аспіранта, з метою вибору дисциплін, з яких планується проведення навчальних занять, а також робочих програм цих дисциплін. Складання сітки проведення занять.
- 5) Відвідування занять наукового керівника чи провідного викладача кафедри з метою вивчення педагогічного досвіду, їх розгорнутий аналіз.

Другий (основний) етап практики передбачає:

- 1) Підготовка планів-конспектів навчальних занять з використанням інноваційних педагогічних технологій та їх методичного забезпечення.
- 2) Проведення навчальних занять згідно встановленого розкладу та відповідно до форми здобуття освіти, що діє у закладі на період практики з дотриманням основних вимог.
- 3) Розроблення власного тестового матеріалу для перевірки якості засвоєного навчального матеріалу з теми за вибором аспіранта в межах дисципліни, що викладається.
- 4) Відвідування занять інших аспірантів-практикантів, в тому числі за допомогою засобів дистанційних технологій. Обговорення відвіданих занять, виявлення переваг та недоліків.
- 5) Розроблення інструментарію (анкети, інтерв'ю, опитування, програми спостережень та ін.) для проведення констатувальних досліджень. Конкретний обсяг завдання та його зміст визначається науковим керівником.
- 6) Підготовка доповіді для участі в науковому заході (конференції, семінарі, вебінарі тощо) за темою дослідження. Публікація наукових матеріалів з дотриманням умов академічної доброчесності.
- 7) Підготовка наукової статті за темою дослідження з подальшою публікацією у фаховому виданні.
- 8) Розроблення проєкту індивідуального плану викладача на період практики.

9) Проведення тренінгових занять.

Третій (підсумковий) етап практики пов'язаний з:

1) Самооцінкою виконаної роботи (визначення аспірантом, яких помилок припустився через нестачу професійних знань і умінь (вміння відбору й структурування й візуалізації навчального матеріалу, вміння активізувати здобувачів освіти, організовувати їх самостійну діяльність, варіювати методи та технології в процесі викладання дисциплін тощо), а які зумовлені його особистісними якостями (способи взаємодії, рівень емпатії, стиль спілкування, емоційність тощо)). Аналіз результатів практики, рефлексія, самодіагностика власних досягнень за результатами проходження практики шляхом складання звіту про проходження практики.

2) Підготовка звітної документації про проходження практики.

3) Захист результатів практики у встановленому порядку.
Представлення звітних матеріалів про проходження практики.

Керівництво практикою

Загальне керівництво практикою покладається на завідувача випускової кафедри.

Безпосереднє керівництво практикою аспіранта, науково-методичне консультування та поточний контроль за виконанням програми практики здійснюється його науковим керівником, який:

- забезпечує планування, чітку організацію та облік результатів практики;
- затверджує загальний план-графік практики, його місце в системі індивідуального планування аспіранта;
- надає методичну допомогу в плануванні та організації навчальної взаємодії;
- контролює роботу аспіранта під час проходження практики, вживає заходи щодо ліквідації недоліків в її організації;
- готує відгук про роботу аспіранта під час проходження практики.

Підсумки практики

Вимоги до звітної документації.

За підсумками проходження практики аспірант у триденний термін після її завершення подає:

науковому керівнику:

1) проєкт індивідуального плану викладача за всіма передбаченими розділами на період проходження практики;

2) плани-конспекти 6 (4 – для заочної форми) занять з дисципліни за вибором аспіранта з розробленим методичним супроводом (Додаток Д), з яких:

- 3 – лекційні (2 – для заочної форми) (додаток А);
- 3 – практичні/семінарські або лабораторні (2 – для заочної форми) (додаток Б; В);

3) комплект тестових завдань для перевірки засвоєного навчального матеріалу з теми за вибором аспіранта в межах дисципліни, що викладається;

4) плани-конспекти 2 (1 – для заочної форми) тренінгових занять з розробленим методичним супроводом (додаток Г);

5) заповнену таблицю (за умови дистанційної форми навчання в закладі проходження практики):

п/п	Навчальна дисципліна (інший вид роботи)	Дистанційна технологія, якою послугувався	Лінки, коди Classroom тощо

6) аналіз 1 лекційного (Додаток Е) та 1 практичного (Додаток Ж) заняття;

- 7) матеріали констатувальних досліджень;
- 8) тези доповіді для участі у науково-практичній конференції;
- 9) матеріали статті з проблеми дисертації.

завідувачу аспірантури та докторантури:

- загальний звіт про проходження практики (результати проходження практики за всіма передбаченими модулями, сітка занять (дати проведення, академічна група, тема, види занять) з елементами самоаналізу проведеної роботи, підписаний завідувачем кафедри за місцем проходження практики аспірантом та гарантом ОНП) (додаток З);
- відгук наукового керівника про проходження практики аспірантом;
- витяг з протоколу засідання кафедри, до якої аспірант був направлений для проходження практики, про затвердження звіту.

Підбиття підсумків проходження практики аспірантами здійснюється на звітній конференції за участю гарантів ОНП та наукових керівників аспірантів, що передбачає захист результатів практики у вигляді мультимедійної презентації та доповіді аспіранта, відповіді на запитання.

До захисту допускаються здобувачі вищої освіти ступеня доктора філософії, які у повному обсязі виконали індивідуальний план практики і надали пакет документів, передбачених п. 3.1.

Аспіранти, які не виконали індивідуальний план проходження практики, до її захисту не допускаються.

Аспіранти, які не виконали програму практики з поважних причин, що має бути підтверджено документально, направляються на практику повторно у вільний від навчання час.

Аспіранти, які не пройшли практику або не виконали програму практики без поважних причин, і отримали негативну характеристику, незадовільну оцінку при захисті звіту, повинні ліквідувати заборгованість по проходженню практики в терміни, встановлені кафедрою, за якою вони закріплені.

2.2. Науково-педагогічна практика

Науково-педагогічна практика є обов'язковим компонентом освітньо-наукової програми для здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями) і має на меті формування у аспірантів загальних та фахових компетентностей, пов'язаних із здійсненням освітнього процесу у закладах вищої, фахової передвищої та професійної (професійно-технічної) освіти, визначення стилю педагогічної діяльності, опанування методики й засобів самостійного вирішення наукових завдань у ході набуття практичного досвіду.

Діяльність аспірантів під час науково-педагогічної практики є аналогом професійної діяльності, оскільки організовується в реальних умовах роботи в підрозділах вищої, фахової передвищої та професійної (професійно-технічної) освіти відповідного спрямування і тісно пов'язана з тематикою наукових досліджень аспірантів.

Мета практики

Метою науково-педагогічної практики є закріплення та поглиблення теоретичних знань, набутих в освітньому процесі шляхом залучення здобувачів освіти до самостійної творчої педагогічної діяльності, формування у них системи педагогічних умінь та навичок здійснення продуктивної професійної діяльності в освітньому середовищі ЗВО чи закладу фахової передвищої, професійної (професійно-технічної) освіти; оволодіння сучасними методами, формами та засобами навчання; проектування

навчально-методичних комплексів дисциплін відповідно до профілю підготовки; виховання потреби систематично оновлювати свої знання та творчо їх застосовувати в практичній діяльності; сприяння формуванню професійно значущих якостей педагогічних та науково-педагогічних працівників; набуття досвіду самостійної науково-дослідної роботи з актуальної наукової проблеми; набуття навичок креативного підходу до розв'язання науково-педагогічних та дослідницьких завдань.

Завдання практики

Основними завданнями педагогічної практики є:

- закріплення, розширення та поглиблення теоретичних знань із психолого-педагогічних дисциплін на основі їх використання у реальному освітньому процесі;
- набуття досвіду самостійної організації освітнього процесу у закладі вищої, фахової передвищої та професійної (професійно-технічної) освіти (проведення різних видів навчальних занять (лекційних, практичних/семінарських, консультацій тощо) з використанням інноваційних освітніх технологій;
- оволодіння практичними навичками науково-методичного забезпечення освітнього процесу в закладі вищої, фахової передвищої та професійної (професійно-технічної) освіти;
- формування умінь створювати і підтримувати сприятливе освітнє середовище, що сприятиме досягненню навчальних цілей;
- формування психологічної готовності до роботи у закладі вищої, фахової передвищої та професійної (професійно-технічної) освіти;
- розвиток креативного підходу до педагогічної діяльності та набуття навичок аналізу її результатів;
- набуття досвіду науково-дослідницької діяльності, оволодіння сучасними методами та технологіями роботи з науковою інформацією та емпіричними даними (аналіз, синтез, узагальнення);
- формування потреби в самоосвіті, професійному зростанні, саморозвитку, самореалізації та науково-дослідницькій активності;
- розвиток творчих здібностей, індивідуального стилю професійної діяльності та дослідницького ставлення до неї;
- виховання стійкого інтересу до професії викладача вищої, фахової передвищої та професійної (професійно-технічної) освіти;
- розвиток ціннісного ставлення до педагогічної діяльності, формування морально-етичних якостей, індивідуального стилю творчої педагогічної діяльності, культури спілкування.

Вимоги до рівня підготовки здобувачів вищої освіти третього рівня

Для успішного проходження науково-педагогічної практики аспіранту необхідно володіти:

- знаннями, вміннями і навичками, отриманими при вивченні освітніх компонентів універсальної складової ОНП з наукової спеціальності;
- знаннями форм організації освітнього процесу в ЗВО та закладі вищої, фахової передвищої та професійної (професійно-технічної) освіти;
- методикою підготовки й проведення різноманітних видів навчальних занять;
- методикою аналізу навчальних занять;
- знанням сучасних науково-дослідницьких і освітніх технологій;
- навичками професійно-особистісної самоосвіти й самоудосконалення;
- способами структурування і пред'явлення навчального матеріалу, засобами активізації навчальної діяльності;
- основами педагогічного проектування навчально-методичних комплексів дисциплін відповідно до профілю підготовки;
- навичками структурування наукового знання і педагогічно грамотного конструювання його в навчальний матеріал;
- навичками систематизації навчальних і виховних завдань;
- уміннями обґрунтування вибору інноваційних освітніх технологій та їх апробації в освітньому процесі;
- навичками діагностики, контролю й оцінки ефективності навчальної діяльності здобувачів освіти;
- уміннями проводити різні види навчальних занять, керувати науково-дослідницькою роботою здобувачів освіти відповідно до профілю підготовки.

Компетентності та програмні результати навчання

За час проходження практики аспіранти мають набути таких компетентностей:

Інтегральна:

Здатність розв'язувати комплексні професійні завдання і проблеми в сфері вищої, фахової передвищої, професійної (професійно-технічної) освіти, що передбачає дослідницьку та інноваційну діяльність, глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та/або професійної практики.

Загальні компетентності:

ЗК 3. Здатність спілкуватися українською мовою як державною усно й

письмово; конструктивно й неупереджено аналізувати філологічні проблеми на засадах академічної доброчесності та етики наукової співпраці, демонструвати культуру наукового мовлення під час проведення, презентації та обговорення результатів наукового дослідження.

ЗК 4. Здатність працювати в міжнародному контексті. Володіння іноземною мовою (англійською) в обсязі, достатньому для представлення й обговорення результатів своєї наукової роботи в усній та письмовій формі, повного розуміння іншомовних наукових текстів відповідно до спеціальності

ЗК 5. Здатність використовувати цифрові технології в професійній і науковій діяльності.

ЗК 6. Здатність до професійно-педагогічної комунікації, налагодження й підтримки контактів з учасниками наукового дискурсу, до вільного обговорення професійних, комунікативних проблем в усному та писемному форматах наукового мовлення.

ЗК 7. Здатність до проведення самостійних досліджень на сучасному рівні.

ЗК 9. Здатність діяти на основі етичних міркувань, дотримуватися наукової доброчесності в професійній та науково-дослідницькій діяльності

ЗК 10. Здатність генерувати нові ідеї (креативність), виявляти ініціативу (лідерство) та підприємливість, ефективно діяти в команді.

Фахові компетентності:

ФК 2. Здатність спілкуватися, аргументовано проводити наукові дискусії в галузі професійної освітньо-наукової діяльності; на високому рівні презентувати дослідницьку роботу науковій спільноті

ФК 3. Здатність вільно послуговуватися нормами наукової мови в діяльності дослідника-науковця та освітянина, розвивати й удосконалювати чуття мови в собі та інших учасників наукового, освітнього дискурсів

ФК 5. Здатність проводити комплексні дослідження в галузі теорії і методики професійної освіти, планувати та управляти часом підготовки дисертаційного дослідження.

ФК 6. Здатність до застосування комплексного підходу у виявленні, формулюванні та розв'язанні завдань та проблем з теорії і методики професійної освіти

ФК 7. Здатність розробляти програми науково-педагогічних досліджень згідно з методологічними підходами; визначати науково-педагогічну проблему, формулювати гіпотезу, мету й завдання наукового пошуку, визначати структуру дисертаційної роботи та рубрикацію її змістовного наповнення

ФК 8. Здатність виконувати аналіз наукового доробку в галузі теорії і методики професійної освіти, виявляти прогресивні ідеї зарубіжного досвіду функціонування професійної освіти та впроваджувати здобуті результати у вітчизняну систему освіти

ФК 9. Здатність продукувати нові знання через оригінальні дослідження, зміст і якість яких можуть бути визнаними на національному та міжнародному рівнях

ФК 10. Здатність самостійно розробляти та запроваджувати методологію педагогіки, що базується на результатах наукових досліджень, міжнародних стандартах та рекомендаціях.

ФК 12. Здатність розуміти сутність освітнього процесу в закладах професійної (професійно-технічної) фахової перед вищої та вищої освіти.

ФК 15. Здатність застосовувати знання основ педагогічної діяльності, дидактики, традиційні та інноваційні форми навчання і викладання, педагогічні технології в освітній діяльності.

ФК 16. Здатність удосконалювати чинні та розробляти й реалізовувати нові навчальні програми; здійснювати керівництво науково-дослідницькою діяльністю здобувачів освіти закладів вищої, фахової передвищої та професійної (професійно-технічної) освіти

ФК 17. Здатність до особистої відповідальності та ініціативи в складних і нестандартних ситуаціях професійної діяльності.

ФК 18. Здатність до професійного розвитку, самоорганізації, самовдосконалення, проектування кар'єри.

Програмні результати:

Уміння:

ПРН 18. Організувати теоретичне та експериментальне дослідження в галузі професійної освіти, визначати завдання дослідницького пошуку та ефективно планувати час для отримання необхідних результатів; проектувати, конструювати, організувати й аналізувати власну дослідницько-пошукову діяльність.

ПРН 23. Демонструвати сучасну базу знань з проблем професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти, створювати власну базу навчальної інформації.

ПРН 24. Самостійно планувати й організувати власну професійну діяльність та діяльність здобувачів освіти на основі інноваційного і творчого підходів з урахуванням психологічних особливостей особистості.

ПРН 25. Визначати рівень особистісного й професійного розвитку, формувати програми самовдосконалення й саморозвитку, виявляти здатність

до самоорганізації професійної діяльності.

ПРН 26. Організовувати творчу діяльність, роботу над науковими статтями та доповідями; виконувати належні, оригінальні і придатні для опублікування дослідження в галузі теорії і методики професійної освіти.

ПРН. 27. Виявляти та впроваджувати ідей передового зарубіжного досвіду у вітчизняну педагогічну практику.

Комунікація:

ПРН 30. Брати участь у Всеукраїнських та міжнародних наукових заходах із презентацією результатів власних наукових досліджень.

Відповідальність і автономія:

ПРН 33. Здатність самостійно проводити наукові дослідження, ухвалювати рішення, формулювати власні авторські висновки, пропозиції та рекомендації.

ПРН 34. Здатність проявляти авторитетність, інноваційність, високий ступінь самостійності.

ПРН 35. Здатність дотримуватися принципів академічної та професійної доброчесності.

ПРН 36. Здатність до підготовки наукових праць та апробації їх під час наукових заходів різного рівня й в освітньому процесі.

ПРН 37. Здатність до впровадження результатів дослідження у виробництво та освітній процес.

ПРН 38. Здатність до пошуку і впровадження прогресивних ідей, практик у професійній та науковій діяльності.

ПРН 39. Здатність до безперервного саморозвитку та самовдосконалення, побудови кар'єри, командної взаємодії.

База практики

Місцями проходження практики можуть слугувати:

– Глухівський НПУ ім. О. Довженка (кафедра, яка забезпечує викладання дисциплін, що відповідають профілю підготовки аспіранта та є близькими за напрямом його дослідження);

– місце роботи аспіранта, якщо посада, яку він займає, відноситься до категорії професорсько-викладацького складу, або за умови наявності Договору між Університетом та роботодавцем аспіранта про проходження педагогічної практики;

– інший заклад вищої освіти, який є партнером Університету з освітньо-наукової діяльності, або за умови наявності Договору між

Університетом та закладом (установою) про проходження педагогічної практики аспірантами чи Договору про участь у програмах мобільності.

Зміст практики

Науково-педагогічна практика передбачає такі види діяльності, які представлені трьома змістовими модулями:

Змістовий модуль 1 «Навчальна робота»

– проведення різних видів навчальних занять з дисципліни за вибором аспіранта відповідно до напрямку дисертаційного дослідження, з яких:

- ✓ для денної форми – 2 – лекційні; 2 – практичні або лабораторні;
- ✓ для заочної форми – 1 – лекційне; 1 – практичне або лабораторне.

– проведення консультацій для студентів з дисципліни за вибором аспіранта.

Змістовий модуль 2 «Методична робота»

– розроблення проєкту індивідуального плану викладача за всіма передбаченими розділами на семестр;

– розроблення проєкту робочої програми дисципліни за вибором відповідно до тематики дисертації аспіранта (тематика лекцій, зміст лабораторних та (чи) практичних занять, зміст самостійної та індивідуальної роботи студентів, зміст модульних контрольних робіт, тематика курсових робіт, питання до заліку/екзамену, система оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти, навчально-методична література);

– розроблення проєкту силабусу з дисципліни за вибором відповідно до тематики дисертації аспіранта;

– розроблення методичного супроводу для проведення навчальних занять з дисципліни за вибором аспіранта відповідно до напрямку дослідження (презентації, схеми, ментальні карти, роздаткові матеріали тощо).

– розроблення комплексу тестових завдань для підсумкового оцінювання якості засвоєного навчального матеріалу з дисципліни за вибором аспіранта відповідно до напрямку дослідження.

Змістовий модуль 3 «Науково-дослідна робота»

– розроблення програми експериментального дослідження за темою дисертації аспіранта (мета, завдання, етапи, методи дослідження відповідно до його завдань, діагностичний інструментарій відповідно до теми дослідження);

– розроблення навчально-методичних матеріалів за темою дослідження та впровадження власних здобутків під час проведення навчальних занять (точний зміст та обсяг визначається науковим керівником аспіранта залежно від тематики дисертації);

- оприлюднення наукових результатів на науковій конференції (виступ з доповіддю);
- підготовка наукової статті відповідно до теми наукового дослідження.

Змістовий модуль 4 «Організаційна робота»

- проведення тренінгових занять будь-якого виду (для денної форми – 2, для заочної – 1) за вибором аспіранта відповідно до напрямку дослідження;
- участь аспірантів у засіданнях кафедри, методичних секцій тощо;
- виконання функцій тьютора студентської групи, ментора, фасилітатора, коуча.

Терміни проходження практики та її зміст зазначаються в індивідуальному навчальному плані аспіранта та затверджуються науковим керівником.

Організаційні основи практики

Перший етап науково-педагогічної практики аспірантів включає такі завдання:

- 1) Оформлення договору про проходження практики (у разі, якщо планується проходження практики в іншому ЗВО чи закладі фахової передвищої, професійної (професійно-технічної) освіти).
- 2) Участь в настановчій конференції з організації науково-педагогічної практики. Співбесіда з науковим керівником щодо уточнення завдань і змісту практики.
- 3) Ознайомлення з порядком реалізації основних положень, вимог і документів, що регламентують діяльність: ЗВО (закладу фахової передвищої, професійної (професійно-технічної) освіти), що є базою практики; кафедри; професорсько-викладацького складу. Ознайомлення з порядком організації планування, ведення та забезпечення освітнього процесу в закладі вищої освіти (фахової передвищої освіти).
- 4) Ознайомлення з основами організації навчально-методичної роботи в закладі вищої, фахової передвищої та професійної (професійно-технічної) освіти.
- 5) Аналіз навчальних планів спеціальності, що відповідає напрямку дослідження аспіранта, з метою вибору дисциплін, з яких планується проведення навчальних занять, а також робочих програм цих дисциплін. Складання сітки проведення занять.
- 6) Відвідування занять з метою вивчення педагогічного досвіду провідних викладачів кафедри, університету, відділення тощо.

Другий (основний) етап науково-педагогічної практики передбачає:

1) Відвідування занять інших аспірантів-практикантів, в тому числі за допомогою засобів дистанційних технологій. Обговорення відвіданих занять, виявлення переваг та недоліків.

2) Підготовка планів-конспектів навчальних занять з використанням інноваційних педагогічних технологій та їх методичного забезпечення, а також власних напрацювань у контексті дисертаційного дослідження.

3) Проведення навчальних занять згідно встановленого розкладу та відповідно до форми здобуття освіти, що діє у закладі на період практики з дотриманням основних вимог:

- використання інноваційних освітніх технологій, методів та прийомів проведення навчальних занять різного виду ;
- дотримання взаємозв'язку науково-дослідницького та навчального процесів при подачі навчального матеріалу, включаючи можливість послуговування власними науковими дослідженнями в якості засобу вдосконалення освітнього процесу;
- виконання ролі фасилітатора, створення творчої атмосфери під час проведення аудиторних занять.

4) Оцінювання рівня засвоєння змісту дисципліни на основі фондів оціночних засобів (контрольних робіт, тестових завдань тощо). Розроблення власного тестового матеріалу з дисципліни за встановленим зразком.

5) Розроблення програми експерименту відповідно до теми дисертаційного дослідження (складання плану емпіричного дослідження, постановка і формулювання завдань, визначення об'єкта, підбір діагностичного інструментарію, вибір методики, вивчення методів збору і аналізу емпіричних даних тощо). Проведення експериментального дослідження відповідно до стану його виконання (проведення статистичних та соціологічних досліджень, пов'язаних з темою наукового дослідження аспіранта, освоєння методик анкетування та інтерв'ювання (складання анкети, опитування, аналіз і узагальнення результатів), спостереження, розроблення авторської методики, робота з емпіричною базою дослідження. Конкретний обсяг завдання та його зміст визначається науковим керівником.

6) Підготовка доповіді для участі в науковому заході (конференції, семінарі, вебінарі тощо) за темою дослідження. Публікація наукових матеріалів з дотриманням умов академічної доброчесності.

7) Підготовка наукової статті за темою дослідження з подальшою публікацією у фаховому виданні.

8) Розроблення методичної документації (проектів індивідуального плану, робочої програми та силабусу).

9) Проведення тренінгових занять.

Третій (підсумковий) етап науково-педагогічної практики пов'язаний з:

1) Самооцінкою виконаної роботи (визначення аспірантом, яких помилок припустився через нестачу професійних знань і умінь (вміння відбору й структурування й візуалізації навчального матеріалу, вміння активізувати здобувачів освіти, організувати їх самостійну діяльність, варіювати методи та технології в процесі викладання дисциплін тощо), а які зумовлені його особистісними якостями (способи взаємодії, рівень емпатії, стиль спілкування, емоційність тощо). Аналіз результатів практики, рефлексія, самодіагностика власних досягнень за результатами проходження практики шляхом складання звіту про проходження практики.

2) Підготовка звітної документації про проходження науково-педагогічної практики.

3) Захист результатів практики у встановленому порядку. Представлення звітних матеріалів про проходження практики.

Керівництво практикою

Загальне керівництво практикою покладається на завідувача випускової кафедри.

Безпосереднє керівництво практикою аспіранта, науково-методичне консультування та поточний контроль за виконанням програми практики здійснюється його науковим керівником, який:

- забезпечує планування, чітку організацію та облік результатів практики;
- затверджує загальний план-графік практики, його місце в системі індивідуального планування аспіранта;
- надає методичну допомогу в плануванні та організації навчальної взаємодії;
- контролює роботу аспіранта під час проходження практики, вживає заходи щодо ліквідації недоліків в її організації;
- готує відгук про роботу аспіранта під час проходження практики.

У разі проходження науково-педагогічної практики аспірантом в іншому закладі вищої, фахової передвищої та професійної (професійно-технічної) освіти України чи за її межами, керівником практики від бази практики призначається досвідчений науково-педагогічний (педагогічний) працівник,

який:

- спільно з науковим керівником аспіранта надає методичну допомогу в підготовці й проведенні занять, організації роботи зі студентським колективом тощо;
- затверджує плани-конспекти занять (до початку проведення), бере участь у обговоренні й оцінює рівень проведення занять;
- на засіданнях кафедри доповідає про результати проходження практики;
- готує відгук про проходження практики аспірантом.

Після закінчення практики науковому керівникові аспіранта подається звітна документація та відгук про роботу аспіранта за підписом керівника практики від бази практики.

Підсумки практики

Вимоги до звітної документації

За підсумками проходження практики аспірант у триденний термін після її завершення подає:

науковому керівнику (керівнику практики):

- 1) проєкт індивідуального плану викладача за всіма передбаченими розділами на семестр;
- 2) проєкт робочої програми дисципліни за вибором відповідно до тематики дисертації;
- 3) проєкт силабусу з дисципліни за вибором аспіранта відповідно до тематики дисертації;
- 4) плани-конспекти 4 (2 – для заочної форми) занять з дисципліни за вибором аспіранта з елементами навчально-методичних напрацювань згідно теми дисертаційного дослідження та розробленим методичним супроводом (Додаток Д), з яких:
 - 2 – лекційні (1 – для заочної форми) (додаток А);
 - 2 – практичні або лабораторні (1 – для заочної форми) (додаток Б);
- 5) комплект тестових завдань для підсумкового оцінювання якості засвоєного матеріалу з дисципліни за вибором аспіранта;
- 6) плани-конспекти 2 (1 – для заочної форми) тренінгових занять з розробленим методичним супроводом (додаток В);
- 7) заповнену таблицю, за умови дистанційної форми навчання в закладі проходження практики:

п/п	Навчальна дисципліна (інший вид роботи)	Дистанційна технологія, якою послугувався	Лінки, коди Classroom тощо

- 8) програму експерименту та його матеріали;
- 9) доповідь для участі у науково-практичній конференції;
- 10) матеріали статті з проблеми дисертації.

завідувачу аспірантури та докторантури:

- загальний звіт про проходження практики (результати проходження практики за всіма передбаченими модулями, сітка занять (дати проведення, академічна група, тема, види занять) з елементами самоаналізу проведеної роботи, підписаний завідувачем кафедри (відділення) за місцем проходження практики аспірантом та гарантом ОНП) (додаток З);
- відгук наукового керівника про проходження практики аспірантом;
- витяг з протоколу засідання кафедри, до якої аспірант був направлений для проходження практики або засідання кафедри, циклової комісії тощо у разі проходження практики в іншому закладі освіти, про затвердження звіту.

Підбиття підсумків проходження практики аспірантами здійснюється на звітній конференції за участю гарантів ОНП та наукових керівників аспірантів, що передбачає захист результатів практики у вигляді презентації та доповіді аспіранта.

До захисту допускаються здобувачі вищої освіти ступеня доктора філософії, які у повному обсязі виконали індивідуальний план практики і надали пакет документів, передбачених Програмою.

Аспіранти, які не виконали індивідуальний план проходження практики, до її захисту не допускаються.

Аспіранти, які не виконали програму практики з поважних причин, що має бути підтверджено документально, направляються на практику повторно у вільний від навчання час.

Аспіранти, які не пройшли науково-педагогічну практику або не виконали програму практики без поважних причин, які отримали негативну характеристику, незадовільну оцінку при захисті звіту, повинні ліквідувати заборгованість по проходженню практики в терміни, встановлені кафедрою, за якою вони закріплені.

3. СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

З огляду на важливість встановлення рівня практичної підготовленості здобувачів вищої освіти третього рівня до професійної діяльності, формою підсумкового контролю з ОК 8 «Педагогічна практика у ЗВО» та ОК 9 «Науково-педагогічна практика» є диференційований залік, що передбачає, крім виставлення оцінки «зараховано»/«незараховано», оцінювання результатів практики за 100-бальною шкалою на основі другого типу оцінювання, який містить такі складники: стартовий – оцінювання результатів виконання завдань практики; підсумковий – оцінювання наданої звітної документації та захисту результатів практики науковим керівником.

Практика оцінюється відповідно до наступного розподілу балів за видами робіт, що підлягають контролю:

Вид роботи	Кількість балів (макс.)	
	«Педагогічна практика у ЗВО»	Науково-педагогічна практика
Змістовий модуль 1 «Навчальна робота»	40 балів	20 балів
Змістовий модуль 2 «Методична робота»	20 балів	20 балів
Змістовий модуль 3 «Науково-дослідна робота»	20 балів	40 балів
Змістовий модуль 4 «Організаційна робота»	10 балів	10 балів
Звітна документація та захист практики	10 балів	10 балів
Всього	100 балів	100 балів

Критерії оцінювання результатів практики:

- креативність, активність, ініціативність аспіранта у процесі виконання завдань практики;
- якість, коректність, теоретична ґрунтовність та практична доцільність розроблених методичних матеріалів;
- ґрунтовність репрезентації власного наукового доробку;
- змістовність виступу на конференції;
- дотримання аспірантами етичних правил, правил внутрішнього розпорядку Університету;
- повнота, логічність і досконалість звіту про проходження практики.

Підсумкову оцінку практики виставляє науковий керівник аспіранта на основі представлених звітних матеріалів та виступу аспіранта під час звітної конференції.

Шкала оцінювання

За школою ECTS	За 100 бальною шкалою ECTS	Значення оцінки за рівнями сформованості ЗК, ФК, ПРН
A	90-100	Високий рівень володіння ЗК, ФК, ПРН
B	82-89	Достатній рівень володіння ЗК, ФК, ПРН
C	74-81	Середньо-достатній рівень володіння ЗК, ФК, ПРН
D	64-73	Середній рівень володіння ЗК, ФК, ПРН
E	60-63	Рівень оволодіння ЗК,ФК, ПРН нижче середнього
FX	35-59	Низький рівень сформованості ЗК, ФК, ПРН
F	1-34	Дуже низький рівень сформованості ЗК, ФК, ПРН

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Аносов І. П., Елькін М. В., Головкова М. М., Коробченко А. А. Основи науково-педагогічних досліджень: навч. посіб. Мелітополь: ТОВ «Видавничий будинок ММД», 2015. 218 с.
2. Артемова Л. Педагогіка і методика вищої школи: навч. посіб. Київ: Кондор, 2008. 272 с.
3. Вітвицька С. Основи педагогіки вищої школи: метод посіб. для студ. ВНЗ. Київ, 2003.
4. Гончаренко С. У. Педагогічні дослідження. Методологічні поради молодим науковцям: навч. посіб. Київ-Вінниця: ДОВ «Вінниця», 2008. 278 с.
5. Гура О. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. Київ, 2005.
6. Клименюк О. В. Виклад та оформлення результатів наукового дослідження. Ніжин: Аспект-Поліграф, 2007. 398 с.
7. Ковальчук В. В. Основи наукових досліджень: навч. посіб. Київ: Слово, 2009. 240 с.
8. Кузьмінський А. І. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. Київ: Знання, 2005. 486 с.
9. Курлянд З. Педагогіка вищої школи навч. посіб. Київ: Знання, 2007. 339 с.
10. Курок В. П., Воїтелева Г. О. Наукові дослідження в підготовці майбутніх учителів трудового навчання та технологій: навч. посіб. Глухів, 2018. 270 с.
11. Лівінський О. М., Курок О. І., Гридякін В. М., Зінченко В. П. Методологія і методи наукових досліджень: навч. посіб. Глухів: РВВ ГНПУ ім. О. Довженка, 2012. 196 с.
12. Лозова В. І. Лекції з педагогіки вищої школи: навч. посіб. Харків: ОВС, 2010. 480 с.
13. Лузан П. Г., Сопівник І. В., Виговська С. В. Основи педагогічних досліджень: навч. посіб. Київ, 2010. 219 с.
14. Максименко С. Д. Теорія і практика психолого-педагогічного дослідження. Київ, 1990. 239 с.
15. Педагогіка вищої школи / В. П. Андрущенко, І. Д. Бех, І. С. Волощук та ін.; за ред. В. Г. Кременя, В. П. Андрущенко, В. І. Лугового. Київ: Педагогічна думка. 2009. 256 с.
16. Фіцула М. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. Київ: Академія, 2006.
17. Чепіль М., Дудник Н. Педагогічні технології: навч. посіб. Київ, 2012.

Електронні джерела

1. Важинський С. Е., Щербак Т. І. Методика та організація наукових досліджень: навч. посіб. Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. 260 с. URL: http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/2558/1/%D0%9F%D0%BE%D1%81_%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%9C%D0%9E%D0%9D%D0%94%2008-04%20%281%29.pdf
2. Галевич О., Штогрин І. ДСТУ ГОСТ 7.1:2006. Бібліографічний запис, бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання: метод. рекомендації з впровадження. Львів, 2008. 20 с. Методологія наукової роботи. URL: https://ftfsite.ru/wp-content/files/Library_Standart.pdf
3. ДСТУ 8302:2015. Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання. URL: <http://pdf.lib.vntu.edu.ua/books/2018/%D0%94%D0%A1%D0%A2%D0%A3%208302%20%D0%BF%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D0%B9.pdf>
4. Кузьмінський А. І. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. Київ: Знання, 2005. 486 с. URL: <http://www.info-library.com.ua/books-book-105.html>
5. Міжнародні правила цитування та посилання в наукових роботах: методичні рекомендації / автори-укладачі: О. Боженко, Ю. Корян, М. Федорець; редколегія: В. С. Пашкова, О. В. Воскобойнікова-Гузєва, Я. Є. Сошинська, О. М. Бруй; Науково-технічна бібліотека ім. Г. І. Денисенка Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»; Українська бібліотечна асоціація. Київ: УБА, 2016. 117 с. URL: https://ula.org.ua/images/uba_document/programs/academ_integrety/Academ_4_1_2_red1.pdf
6. Наукова та інноваційна діяльність України. Статистичний збірник. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2018/zb/09/zb_nauka_2017.pdf
7. Ортинський В. Л. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. К.: Центр учбової літератури. 2009. 472 с. URL: <https://subject.com.ua/pdf/254.pdf>
8. Педагогічний експеримент: навч.-метод. посіб. / укладач О. Е. Жосан. Кіровоград: Видавництво КОІППО імені Василя Сухомлинського, 2008. 72 с. URL: <https://library.kr.ua/wp-content/elib/zhosan/pedekspnmp.pdf>
9. Про авторське право і суміжні права. Закон України від 23.12.1993 № 3792-ХІІ VIII. База даних «Законодавство України». ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>

10. Про наукову і науково-технічну діяльність. Закон України від 26.11.2015 № 848-VIII. База даних «Законодавство України». ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text>

11. Про освіту. Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. База даних «Законодавство України». ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2145-19>

12. Розширений глосарій термінів та понять. Ст. 42 «Академічна доброчесність» Закону України «Про освіту» (від 5 вересня 2017 р.) / МОН України. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/2018/10/25/glyusariy.pdf>

13. Руденко В. М. Математична статистика: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2012. 304 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Rudenko_Volodymyr/Matematychna_statystyka.pdf

14. Фіцула М. М. Педагогіка ПВШ: навч. посіб. для студентів вищих педагогічних закладів освіти. К.: Видавничий центр «Академія», 2002. 530 с. URL: http://odnorobivka.edu.kh.ua/Files/downloads/Fitsula_M_M_-_Pedagogika_Alma-mater_-_2002.pdf

ДОДАТКИ

Додаток А

Схема план-конспекту лекційного заняття

1. Мета:

Вказати, виходячи зі змісту робочої програми навчальної дисципліни, конкретний результат, якого планується досягти.

Освітня мета передбачає формування в студентів:

- наукових (методологічних) знань про ...; розуміння понять (теорій тощо); осмислення закономірностей (теорій, підходів тощо);
- умінь дискусії (діалогу) з проблем ... ; ціннісних уявлень про ... ;
- особистісного ставлення до ... ;
- особистісних поглядів стосовно ... ;
- критичного ставлення до проблем ...

Освітня мета може містити декілька завдань як освітнього, так і виховного та розвивального напрямів.

2. Методи, прийоми, засоби:

Зазначити, які методи, прийоми, засоби навчання застосовуються під час лекції для досягнення визначених завдань.

Методи, прийоми передачі та обміну словесною інформацією:

- розповідь;
- бесіда (репродуктивна, пошукова, проблемна, аутентична – обговорення особистісних поглядів, життєвих міркувань студентів тощо);
- мозкова атака (брейнстормінг);
- дискусія;
- діалог;
- кейс-метод (розповідь про подію, що сталась у житті людини).

Методи, прийоми переконання:

- апеляція до висловлювань відомих людей;
- наведення доказів;
- висловлювання аргументів «за» і «проти»;
- апеляція до позитивних і негативних емоцій студентів;
- діагностичне запитання.

Методи, прийоми розвитку мисленнєвих дій:

- аналіз;
- синтез;
- порівняння;
- розрізнення;

- аналогія;
- узагальнення;
- екстраполяція;
- міркування (просте, складне, вільне, доказове);
- дедукція;
- індукція.

3. Наочність: презентації, таблиці, схеми, графіки, макети, приладдя тощо. **Технічні засоби навчання:** проєктор, ноутбук тощо.

4. Основні питання лекції: (не більше чотирьох на одну лекцію).

5. Рекомендована література:

Основна (конкретно вказати: автор, назва, рік видання, сторінки).

Додаткова

6. Основні питання, що розглядаються під час лекції:

Перебіг лекції:

Розкрити зміст інформації, що висвітлюється під час лекції, описати дії викладача, застосування методів навчання та виховного впливу на студентів, зазначити питання для обговорення, дискусії, діалогу.

1. Вступна частина (до 10 хв)

- привітання викладача зі студентами;
- налагодження зв'язку із пройденим навчальним матеріалом і новою інформацією, визначення її місця й ролі у системі навчальної дисципліни, прогноз подальшого її розгляду;
- повідомлення теми лекції, створення в студентів позитивної установки на її вивчення;
- визначення основних питань лекції, повідомлення рекомендованої літератури;
- активізація уваги студентів, психологічна підготовка до розгляду основних питань лекції, виокремлення їх зв'язку з майбутньою професійною діяльністю (зазначити інформацію, методи, питання для обговорення).

2. Основна частина (70–75 хв)

- висвітлення кожного питання окремо;
- показ логічного переходу від одного питання до іншого;
- підсумовування після кожного етапу;
- опис шляху обґрунтування понять, термінів, теорій, концепцій тощо, виокремлення критеріальних ознак, складових, основних елементів;
- показ логіки пояснення, інтерпретації явищ;

- опис дій викладача з метою забезпечення розуміння, осмислення студентами змісту;
- розкриття кожного методу, прийому формування мисленнєвих дій, що застосовуються під час лекції;
- окреслення міжпредметних зв'язків, наведення практичних прикладів, простеження спрямованості навчальної інформації на професійну діяльність студентів;
- виокремлення питань для бесіди, дискусії чи діалогу, отримання зворотного зв'язку;
- опис дій викладача для розвитку інтересу до змісту лекції.

3. Завершальна частина (5–10 хв)

- формулювання логічних висновків про основні поняття, положення, що розглядаються;
- повідомлення про досягнення запланованої мети, завдань лекції, оцінювання взаємодії зі студентами;
- визначення змісту підготовки до семінарського заняття й обговорення зазначених питань, положень на занятті;
- коротке повідомлення питань, проблем, що будуть розглядатися на наступній лекції у взаємозв'язку з висвітленими, створення позитивних очікувань;
- подяка студентам за увагу.

Зразок плану-конспекту практичного заняття з професійної педагогіки

Тема: Принципи професійного навчання

Мета: Проаналізувати принципи професійного навчання, засвоїти шляхи їх впровадження в освітній процес.

Завдання для самопідготовки

Опрацювати контрольні питання.

Контрольні питання

1. Поняття «принцип навчання».
2. Характеристика загальнодидактичних принципів професійного навчання.
3. Характеристика принципів професійного навчання, що впливають із особливостей організації освітнього процесу у закладах професійної (професійно-технічної) освіти:
 - професійної спрямованості загальноосвітніх, загальнотехнічних дисциплін;
 - технологічної послідовності у вивченні навчального матеріалу;
 - моделювання професійної діяльності в освітньому процесі;
 - професійної мобільності;
 - модульності професійного навчання.

План практичної роботи

1. Обґрунтувати шляхи реалізації загальнодидактичних принципів в умовах професійного закладу освіти:
 - науковості і доступності;
 - наочності навчання;
 - свідомості й активності учнів;
 - урахування індивідуальних особливостей учнів;
 - зв'язку теорії з практикою;
 - міцності засвоєння знань, умінь і навичок.
2. Обґрунтувати шляхи реалізації принципу професійної спрямованості загальноосвітніх, загальнотехнічних дисциплін в освітньому процесі професійного закладу освіти.
3. Навести приклади реалізації в освітній практиці принципу технологічної

послідовності під час вивчення навчального матеріалу.

4. Розв'язати педагогічні задачі № 29 №31; №35; (Ігнатенко Г. В., Ігнатенко, О. В. Професійна педагогіка: навчальний посібник. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2013. С. 342-345.)

Література:

Основна:

1. Ігнатенко Г. В., Ігнатенко О. В. Професійна педагогіка: навчальний посібник. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2013. С. 231-237.
2. Мойсеюк Н.Є. Педагогіка. Навчальний посібник. 3-є видання, доповнене. Київ: ВАТ «КДНК», 2001. С. 222-241.
3. Педагогічна книга майстра виробничого навчання: Навч. - метод, посібник/ [Ничкало Н.Г., Зайчук В.О., Розенберг Н.М. та ін.]; заред. Н.Г.Ничкало. Київ: Вища школа, 1994. С. 15-21.
4. Шматков Є.В., Коваленко О.Є. Методика професійного навчання. Частина 2. Методика професійно-практичного навчання. Навчальний посібник для студентів інженерно-педагогічних спеціальностей вищих навчальних закладів II-IV рівнів акредитації Харків, 2002. С. 18-26.
5. Ягупов В.В. Педагогіка. Навч. посібник. Київ: Либідь, 2002, С. 281-316.

Додаткова:

1. Васильев И.Б. Профессиональная педагогика: конспект лекций для студентов инженерно-педагогических специальностей. Харьков, 2003. С. 77-79.
2. Гончаренко С. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997. 376 с.
3. Волкова Н.П. Педагогіка: Посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Видавничий центр «Академія», 2002. С. 240-260.
4. Новацкий Т. Основы дидактики профессионального обучения: Пер. с польск. Москва: Высш. школа, 1979. С. 228-248.
5. Тхоржевський Д.О. Методика трудового та професійного навчання. Частина 2. Загальні засади методики трудового навчання. Київ: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2000. С. 20-26.
6. Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення 12.01.2019). Назва з екрану.
7. Закон України «Про освіту» URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення 06.02.2019)

Звіт: виконані завдання у письмовій формі ; висновки.

Зразок плану-конспекту лабораторного заняття з методики професійного навчання

Тема: Розробка творчого проєкту на тему «Сучасний урок виробничого навчання»

Мета: дослідити особливості процесу проєктування уроку в умовах закладів професійної освіти; розробити творчий проєкту «Урок виробничого навчання на тему...», захистити проєкт.

Зміст самопідготовки:

Дати відповідь на контрольні питання:

1. Етапи та стадії проєктування на виробництві та в освітньому процесі.
2. Нетрадиційні форми виробничого навчання.
3. Особистісно-орієнтовані педагогічні технології.
4. Визначити тему уроку виробничого навчання для проєкту.
5. Обґрунтувати її місце у фаховій підготовці робітника швейної галузі.

ХІД РОБОТИ

- Перевірка самопідготовки студентів до заняття.
- Затвердження теми уроку для написання проєкту.
- Розробка проєкту уроку.
- Проведення фрагменту уроку.
- Обґрунтування обраної методики.

Звітність: творчий проєкт уроку, розроблені методичні засоби, презентація, висновки, захист проєкту.

Рекомендована література:

1. Педагогічна книга майстра виробничого навчання: Навч.-метод, посібник. / Ничкало Н.Г., Зайчук В.О., Розенберг Н.М. та інші.: За ред. Н. Г. Ничкало. – К.: Вища школа, 1994. – С. 91-111.

2. Педагогічні періодичні видання.

3. Грищенко О.А. Ділова гра як інноваційний метод педагогічної діяльності майбутнього викладача. URL: www.nbu.gov.ua/.../N157p057-060.pdf .(дата звернення 16.11. 2019).

4. Державний стандарт професійно-технічної освіти URL: <https://u.to/eEFVGw>

5. Капінус О. Л. Використання комп'ютерних програм для вивчення англійської мови у внз URL <http://www.ime.edu-ua.net/em3/emg.html>. (дата звернення 16.11. 2019).

6. Кисіль О. В. Використання інноваційних методик навчання. URL: http://osvita.ua/school/lessons_summary/edu_technology/20409/ (дата звернення 16.11. 2019).

Схема тренінгового заняття

Частина тренінгу	Завдання
Вступна	Оцінювання рівня засвоєння матеріалу попереднього тренінгу (отримання зворотного зв'язку).
	Актуалізація теми поточного тренінгу і виявлення очікувань
	Створення доброзичливої і продуктивної атмосфери (цей етап називають загальним терміном «знайомство»)
	Підтримання демократичної дисципліни у формі прийняття, уточнення або повторення правил групи
Основна	Тематичні завдання в поєднанні з вправами на зняття м'язового і психологічного напруження
Завершальна	Підбиття підсумків
	Отримання зворотного зв'язку за тематикою поточного тренінгу
	Релаксація і процедура завершення тренінгу

Організація групової роботи здійснюється поетапно, етапи взаємопов'язані. Р. Смід групу роботу поділив на три етапи:

Етапи групової роботи

Етап	Зміст
Попередня підготовка	оцінка потреб, можливостей клієнта
	підготовка проекту групової роботи
	реклама групи
	вибір методів оцінювання роботи групи
	процедура відбору учасників групи
	підготовка матеріалів
Проведення групових занять	проведення занять
Завершення роботи	проведення підсумкового анкетування
	підсумкове оцінювання результатів
	підбиття підсумків зустрічі групи

Тренінгу притаманні певні **атрибути**. До них належать:

- тренінгова група;
- тренінгове коло;
- спеціально обладнане приміщення та приладдя для тренінгу (фліпчарт, маркери тощо);
- ведучий;
- правила групи;
- атмосфера взаємодії та спілкування;
- інтерактивні методи навчання;
- структура тренінгового заняття;
- оцінювання ефективності тренінгу.

Структура тренінгового заняття найбільш інформативно розкрита в поданих нижче фазах, яких слід дотримуватися в роботі.

1. Фаза знайомства

Мета фази: знайомство учасників один з одним, з ведучими, а також з метою тренінгу, правилами роботи групи.

Основні елементи першої фази

1	Схвалення вправи	Група пропонує і після схвалення використовує на всіх заняттях.
2	Знайомство	Зазвичай тренінг розпочинається зі знайомства. Ведучий буде роботу так, щоб група сама (з мінімальною участю тренера) приходила до того чи іншого рішення.
3	Введення групових норм	Норми поведінки вводити не обов'язково. Про те в поведінковому тренінгу вони вводяться майже завжди.
4	Повідомлення про самопочуття	Варто розповісти про своє самопочуття, якщо тренер відчуває, що більшість учасників групи напружена. Є сенс починати з найщирішої людини в групі: вона задає норму щирості, в руслі якої й тривають подальші повідомлення.

5	Повідомлення про очікування	Це не обов'язкова процедура. У деяких ситуаціях можна попросити, щоб усі встали, заплющили очі й кожен уявив собі, що він хоче досягти цього дня.
6	Збирання проблем	Досить важливою процедурою є збирання проблем кожного з учасників групи. Залежно від складу групи і вибору моменту, коли було запропоновано подумати над своїми проблемами, а також форми цієї пропозиції проблеми можуть істотно розрізнятися за видами: виробничі, особисті тощо.

2. Фаза розігрівання

Мета фази: встановлення сприятливого психологічного клімату в групі, розігрівання.

Ця фаза за часом коротка, не дуже насичена вправами і технікою. Зазвичай рекомендується використати рухові вправи, тілесні контакти, вправи на використання дистанції та безпосередню взаємодію – динамічні вправи, під час яких ведучий стежить за виконанням групових норм, а учасники групи навчаються мови тренінгу.

3. Фаза лабілізації

Мета фази: формування активного робочого настрою, діагностика психологічної атмосфери в групі. «Лабілізація – це переживання особистістю неефективності звичних форм поведінки».

Основні етапи фази лабілізації

Етап	Характеристика
Початковий етап	Стосунки регулюються суто емоційними і суб'єктивними враженнями один про одного. Група поляризується на тих, кому надають перевагу, і тих, кому не надають переваги. Тут працюють усі механізми формування першого враження про людину (значення мають зовнішній вигляд, ступінь привабливості тощо).
Другий етап	Тренер, створюючи ситуацію спілкування, вносить елемент регуляції в групу. Це дозволяє учасникам групи усвідомити своє становище в ній. Емоційна поляризація залишається в силі, але намічається дивергенція (злиття) позицій під впливом групових норм. Тренерські оцінки досить значущі, тому їх використання можливе в крайньому разі: наприклад, можна похвалити, щоб підвищити статус зовсім ізольованого учасника.
Третій етап	Формується нова групова поляризація і створюється певна ієрархія, яку очолюють найбільш успішні учасники. Йде перерозподіл статусів у групі. Таке зміщення ієрархії є хорошим діагностичним моментом. На цьому етапі також відбувається вибух критичності: учасники спостерігають за собою, шукають помилки один в одного, тобто група намагається знайти джерело роздратування, іноді ним

	виявляється тренер. Необхідно, щоб цей процес переріс у груповий катарсис і групову самокритику. Саме роздратування і агресія стають об'єднуювальним і стимулювальним механізмом.
Четвертий етап	У членів групи з'являється здатність спокійно вислуховувати критичні зауваження на свою адресу, ґрунтовно уточнювати критику. Зростає розуміння себе й інших людей, відбувається корекція самооцінки. Ця ознака є показником успішності фази і тренінгу в цілому.

4. Фаза навчання

Мета фази: оволодіння навичками, що допоможуть об'єднати групу, розвинути вміння взаємодіяти в команді, знаходити спільне між учасниками.

5. Завершальна фаза

Мета фази: Підбиття підсумків, зняття напруження. Тут кожен має можливість говорити про те, як він оцінює себе й інших у процесі роботи групи. Тренер проводить аналіз загальних позитивних досягнень групи і просить зробити те саме кожного члена групи.

Велике значення мають процеси рефлексії. Особлива увага приділяється індивідуальним особливостям поведінки і реакціям кожного учасника групи.

Ефективність тренінгу для кожного члена групи полягає в його готовності приймати як позитивну, так і негативну інформацію про себе.

Фаза характеризується високим об'єднанням групи, виявленням бажання інтеграції з кожним учасником групи.

Крім того, обов'язковим атрибутом завершення тренінгового заняття є ритуал його завершення. Ритуал група пропонує, колективно обговорює і потім приймає рішення ним завершувати кожне тренінгове заняття. Ритуал – своєрідна крапка в тривалому груповому процесі.

Титульний аркуш плану-конспекту заняття

Міністерство освіти і науки України

Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженкафакультет _____
кафедра факультету _____**ПЛАН-КОНСПЕКТ**

лекції з дисципліни _____

на тему: « _____ »,

проведеної в групі _____
(дата, місяць) 20__ рокуСклав (склала)
аспірант (ка) _____ групи
(прізвище, ініціали)

Керівник:

Схема розгорнутого аналізу лекції

Кафедра _____
 Лектор _____
 Навчальна дисципліна _____
 Тема лекції _____

Критерії оцінювання	Зміст критерію
<i>Змістовність лекції</i>	1. Науковий рівень, відповідність новітнім досягненням науки і практики 2. Наявність узагальнень, переконливість 3. Відображення дискусійних питань, постановка наукових проблем 4. Відповідність лекції змісту програми і навчальному плану 5. Виховна роль
<i>Професійна спрямованість</i>	1. Формування професійного світогляду студентів на лекції 2. Розширення соціальної сутності проблемних питань 3. Зв'язок лекційного матеріалу з професійними інтересами підготовки спеціалістів
<i>Методичний рівень</i>	1. Застосування методів і прийомів активізації пізнавальної діяльності студентів 2. Використання елементів зворотного зв'язку 3. Наявність міжпредметних і міжтематичних зв'язків при викладанні лекційного матеріалу
<i>Структура лекції</i>	1. Формулювання мети 2. Наявність плану 3. Наявність літературних джерел 4. Чітка композиційна побудова (вступ, основна частина, закінчення) 5. Логічна послідовність і взаємозв'язок окремих частин лекції 6. Відокремлення кожного питання плану при послідовному викладенні лекції 7. Виділення головних ідей і моментів
<i>Стиль лекції</i>	1. Ясність, чіткість і доступність викладення думок 2. Темп викладення матеріалу 3. Наочність інформації (плакати, таблиці) 4. Оптимальне використання дошки 5. Застосування технічних засобів навчання 6. Наявність мовного контакту з аудиторією
<i>Майстерність лектора</i>	1. Рівень вільного володіння лекційним матеріалом 2. Емоційність, культура мовлення 3. Зовнішній вигляд 4. Поважне і тактовне ставлення до студентів 5. Уміння зняти напруження і втому аудиторії

Схема розгорнутого аналізу практичного (семінарського) заняття

Кафедра _____ Викладач _____

Навчальна дисципліна _____

Тема заняття _____

Критерії оцінювання	Зміст критерію
<i>Змістовність практичного заняття</i>	1. Відповідність теми практичного заняття змісту програми і навчальному плану
	2. Відповідність змісту практичного заняття сучасним проблемам теорії і практики в певній галузі
	3. Рівень досягнення мети практичного заняття
	4. Рівень повноти розкриття тематичних питань
<i>Структура практичного заняття</i>	1. Визначення теми практичного заняття
	2. Визначення мети діяльності
	3. Надання методичних вказівок для самостійного виконання практичного завдання
	4. Надання переліку рекомендованої літератури для поглибленого вивчення окремих питань
	5. Організація процесу навчання студентів
	6. Організація зворотного зв'язку на етапах закріплення певного навчального досвіду
	7. Організація об'єктивного контролю навчальної діяльності студентів у кінці практичного заняття
<i>Методичний рівень</i>	1. Застосування методів і прийомів активізації пізнавальної діяльності студентів
	2. Роз'яснення складних місць навчального матеріалу
	3. Надання наочної інформації і засобів оргтехніки
	4. Наявність елементів управління ходом проведення практичного заняття
	5. Використання елементів зворотного зв'язку на всіх етапах засвоєння навчальної інформації
	6. Наявність методичних вказівок до самостійного виконання практичного завдання
	7. Наявність тестів для самоконтролю знань
<i>Професійна спрямованість</i>	1. Формування професійного світогляду студентів на занятті
	2. Розширення соціальної сутності проблемних питань
	3. Зв'язок практичного матеріалу з професійними інтересами підготовки спеціалістів народного господарства
<i>Майстерність викладача</i>	1. Рівень вільного володіння практичним матеріалом
	2. Уміння заохотити студентів до більш якісної навчальної діяльності
	3. Уміння організувати дискусію та обговорення навчального матеріалу
	4. Культура мовлення
	5. Поважне і тактовне ставлення до студента
	6. Уміння зняти напруження і втому аудиторії

Схема звіту з практики

Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка

Звіт

про проходження практики «Педагогічна практика у ЗВО»

аспіранта спеціальності _____

ОНП _____

_____ прізвище, ім'я, по батькові _____,

який проходив практику

з _____ по _____

Науковий керівник

(підпис)

(прізвище, ініціали)

Завідувач кафедри

(підпис)

(прізвище, ініціали)

Гарант ОНП

(підпис)

(прізвище, ініціали)

Змістовий модуль 1 «Навчальна робота»*Зазначити обсяг виконання з елементами самоаналізу***Сітка проведених занять**

Дата і час проведення	Група	Тема заняття	Вид занять

Змістовий модуль 2 «Методична робота»*Зазначити обсяг виконання з елементами самоаналізу***Змістовий модуль 3 «Науково-дослідна робота»***Зазначити обсяг виконання з елементами самоаналізу***Змістовий модуль 4 «Організаційна робота»***Зазначити обсяг виконання з елементами самоаналізу*

Електронне видання

Наскрізна програма практичної підготовки
здобувачів вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня
освітньо-наукової програми «Теорія і методика професійної освіти»
спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями)

Підп. до розповсюдження 06.12.2023.

Формат 60x84/16. Умов. друк. арк. 5,81. Зам. No 3445

Видавництво Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка.

41400, м. Глухів, Сумська обл., вул. Києво-Московська, 24,
тел/факс (05444) 2-33-06.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК No678 від 19.11.2001.